

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 8 juni 2011

Utskriftsvänlig pdf-fil

[Läs mer idrottshistoria på idrottsforum.org](http://idrottsforum.org)[Läs mer om olympiska spel på idrottsforum.org](http://idrottsforum.org)

Idrott och politik. Relationen mellan dessa båda samhällsliga företeelser har varit föremål för diskussion och debatt genom åren, och det finns nog en del *diehard* idrottspurister som framhårdar i att de två inte hör ihop, att idrott till sitt innersta väsen är oförenligt med politik. Vi andra vet bättre. Med allra största sannolikhet finns det exempel på att idrotten användes i politiska syften före 1936; men det finns knappast något exempel, vare sig förr eller senare, som tydligare illustrerar just till vilken grad idrott och dess utövare kan bli nyttiga idioter i en politisk strategi, än nazisternas OS i Berlin 1936. Men idrotten och dess utövare kan också bli offer i politisk kamp, vilket visades nästa gång OS genomfördes på tysk mark, i München 1972, då palestinska politiska aktivister attackerade Israels OS-förläggning, vilket slutade i ett veritabelt, om än begränsat blodbad. Men redan fyra år tidigare, 1968, då spelen gick av stapeln i Mexiko, sattes idrottens förmenta immunitet mot politik på prov – och förlorade. Tio dagar innan spelen mördades uppemot 500 unga människor som demonstrerade för en fungerande demokrati, sannolikt i syfte att visa att regimen inte skulle acceptera att dess olympiska spel stöddes av folkliga opinionsyttringar.

Och mitt under spelen inträffade den kanske mest avbildade politiska protesten i idrottshistorien – Smiths och Carlos' emblematiske knutna nävar på prispallen efter tvåhundra metersfinalen. För alla som liksom tjänstgörande redaktör upplevde 1968 i "rätt" ålder måste det kännas som den naturligaste sak i världen att det 2008 arrangerades ett antal konferenser runt om i världen på temat idrott och politik. En av dessa gav upphov till en antologi, *Reflections on Mexico '68*, sammanställd av Keith Brewster (Wiley Blackwell). Jørn Hansen, som själv forskat och skrivit om idrott och politik, fann den intressant, men han har flera förslag som skulle gjort en bra bok betydligt bättre.

Mexikospelen skärskådas

Jørn Hansen

Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet, Odense

Keith Brewster (red)

Reflections on Mexico '68

175 sidor, hft.

Oxford, Oxon.: Wiley Blackwell 2010

(The Bulletin of Latin American Research Book Series)

ISBN 978-1-4443-3276-6

I 1968 kom to begivenheder til at sætte sig afgørende spor i Mexicos historie. Den ene var af mere festlig karakter og handlede om Mexico City som vært for de olympiske lege, der dermed for første gang fandt sted i et latinamerikansk land. OL i Mexico blev opfattet som en del af Mexicos moderniseringsproces og var som sådan planlagt allerede før ansøgningen om værtskabet i 1963. Den anden var mindre festlig, tværtimod bestialsk og blodig og drejede sig om nedslagtningen af en fredelig studenterdemonstration den 2. oktober – blot 10 dage før åbningen af de olympiske lege. Adskillige blev dræbt, men et officielt anerkendt tal for antallet af omkomne findes stadig ikke her mere end 40 år efter. Den daværende regering opgav antallet af omkomne til 35, men adskillige øjenvidner anslår antallet til nærmere at være 500 dræbte. Usikkerheden skyldes, at mange blev

registreret som forsvundne. Studenternes demonstration handlede først og fremmest om et opgør med det autoritære klientagtige politiske system, som de ønskede afløst et mere regulært demokratisk politisk system, der kunne tage fat på problemerne med den store sociale ulighed i Mexico.

På grund af protesterne mod den sociale ulighed er studenterdemonstrationen ofte blevet kædet sammen med de olympiske lege og set som en studenterprotest mod de store udgifter til OL i et ellers fattigt land – men demonstrationen var primært en af flere demonstrationer mod regimet og ikke så meget mod selve legene. Til gengæld kan systemets hårdhændede undertrykkelse af demonstrationen fortolkes som en måde at sikre sig mod uro under afholdelsen af de Olympiske Lege.

I 2008 var det gået 40 år efter de to begivenheder, og i den forbindelse afholdt et netværk af britiske forskere, der primært arbejder med Latinamerika, en konference om Mexico '68'. Ni af indlæggene på konferencen er blevet omarbejdet til artikler og samlet i en antologi under redaktion af Keith Brewster. Det er der kommet en interessant, men i kvalitet lidt svingende publikation ud, ligesom enkelte artikler givetvis vil være mere relevante for personer med interesse i Latinamerika end i de olympiske lege.

Antologiens første artikel ”Prensa, Prensa”: A

Journalist's Reflections on Mexico '68" af journalisten John Rodda, der døde i 2009, tager udgangspunkt i Roddas egen samtidige beskrivelse af militærets angreb på de demonstrerende studenter på Tlatelolco pladsen i Mexico City. Som sportsjournalist ved *The Guardian* skulle John Rodda dække de olympiske lege i Mexico og blev af avisen sendt af sted i god tid for at indsamle baggrundsmateriale om Mexico op til de olympiske lege. Dette betød at han tilfældigvis var på det forkerte sted på det rette tidspunkt, og derfor

befandt sig på en balkon med udsigt over Tlatelcolco pladsen, da militæret gik løs på studenterne. En egentlig øjenvidneberetning kan man ikke tale om, da militærfolk tvang ham ned med hovedet presset mod gulvet på balkonen, så det var mere, hvad han kunne lytte sig til og ellers sanse og få ud af andre lokale journalister efter massakren, der kom til at danne grundlag for den enestående reportage, som *The Guardian* umiddelbart efter massakren kunne bringe, og hvor John Roddas konklusion i 1968 var, at IOC efter denne hændelse burde aflyse de olympiske lege i Mexico. Det skete som bekendt ikke. Fra IOC's side fastholdt Avery Brundage at hændelsen på Tlatelcolco pladsen intet havde med de olympiske lege at gøre, at det var et internt mexicansk anliggende. En opfattelse som arrangørkomitéen delte.

” *Byen lå for højt og stillede store krav til atleternes akklimatisering, der var for meget forurening, og tiltroen til at Mexico som et latinamerikansk land kunne færdiggøre idrætsanlæggene til tiden var ringe.*

Måske var arrangørerne også bange for at det store arbejde, der var lagt i de olympiske lege med henblik på at ændre den internationale opinions forståelse af Mexico, i tilfælde af en aflysning skulle være forgæves. I antologiens anden artikel ”Changing Impressions of Mexico for the 1968 Games” af Claire Brewster, redegøres der for den store betydning de olympiske lege blev tillagt i bestræbelserne på at vise et fremskridtsorienteret moderne Mexico, der med store skridt bevægede sig bort fra et henslumrende og udueligt typisk latinamerikansk samfund. I princippet skulle alle odds være imod Mexico, da IOC i 1963 i Baden-Baden tildelte værtskabet til Mexico. Byen lå for højt og stillede store krav til atleternes akklimatisering, der var for meget forurening, og tiltroen til at Mexico som et latinamerikansk land kunne færdiggøre idrætsanlæggene til tiden var ringe. Alligevel vandt Mexico allerede i første runde foran Detroit, Lyon og Buenos Aires. Den sandsynlige forklaring har været at under den uforsonlige fase af den kolde krig var Mexico den mest oplagte kompromiskandidat. Sovjetblokken ønskede ikke OL til et vestligt land og Mexico fremstod under den kolde krig som et neutralt land. Samtidig umuliggjorde et militærkup i Argentina, at IOC kunne imødekomme ansøgningen fra Buenos Aires. Efter 1963 kunne den herskende klasse så påbegynde transformeringen af Mexico i retning af et moderne fremskridtsorienteret samfund med stærke kulturelle rødder i fortiden – det blev blandt andet udslagsgivende i en del af de bygninger der blev opført i forbindelse med de olympiske lege.

Transformationsprocessen blev samtidig også et opdragelsesprojekt. Det fremgår af den næste artikel, Keith Brewsters ”Teaching Mexicans How to Behave: Public Education on the Eve of the Olympics”, som dermed samtidig påpeger, at de olympiske lege var et moderniseringsprojekt for eliten. For at komme igennem med dette opdragelsesprojekt anvendte man i en lang række tv spots og avisreklamer den populære comedy figur Cantilas, der oprindeligt startede som en forholdsvis anarkistisk og ustruktureret komiker, for siden i spottene op til OL at blive symbol på en ydmyg og hjælpsom mexicaner over for fremmede turister.

Antologiens fjerde artikel handler ikke om Mexico, men om Lyon og falder i den forstand uden for temaet. Hugh Dauncey diskuterer i ”Lyon '68: The Games that Weren't or the Intermediate Event-zone of a Non-Olympics”, hvorfor Lyons ansøgning om værtskabet for OL i 1968 mislykkedes. Med udgangspunkt i Maurice Roches Mega-event begreb analyseres problemet med henvisning til Lyon-Paris problemer uden at der dog nås rigtigt i dybden. Et lidt underligt appendiks i forhold til de andre artikler i bogen.

Bogens fjerde artikel ”Nasty Demonstrations by Negroes’: The Place of the Smith-Carlos Podium Salute in the Civil Rights Movement” af Simon Henderson omhandler en af de mere centrale politiske problemstillinger under selve legene. Den såkaldte Black Power demonstration ved sejrsceremonien efter finalen i 200 m løbet, hvor de to

afroamerikanere Tommie Smith og John Carlos løftede en knyttet næve ikklædt en sort handske og dermed tilsluttede sig de sortes befrielseskamp i USA. Denne begivenhed er allerede beskrevet og analyseret flere gange i litteraturen om de olympiske lege. Artiklens sigte er at placere aktionen som en del af en bredere aktion for menneskerettigheder, ved dels at påpege at også den tredje person på podiet, australieren Peter Normann, bakkede aktionen op ved at bære et badge for "the Olympic Project for Human Rights (OPHR)", dels ved at påvise at de to aktionerende bevidst undlod at demonstrere under afspilningen af nationalhymnen, samt endelig ved at påpege at de lå langt fra den mere militante Black Panther bevægelse. Det var i realiteten USA's nationale olympiske komité resolutte hjemsendelse af Smith og Carlos, der gjorde det muligt at tillægge dem mere ekstreme synspunkter.

I bogens femte artikel "Mexico 1968 and South Africa 2010: Sombreros and *Vuvuzelas* and the Legitimation of Global Sporting Events" sammenligner Chris Bolsmann de olympiske lege i Mexico og VM i fodbold i Sydafrika 2010 ud fra et udviklings- og moderniseringsperspektiv. En vinkel også en række andre forskere har lagt på de to begivenheder hver for sig. Da bogen er færdigredigeret før VM 2010 er selve den succesfulde afvikling af turneringen imidlertid ikke indeholdt i analysen.

Antologiens tre sidste artikler handler alle om de spor som massakren mod studenterne satte og har sat i Mexico. Chris Harris analyserer i "Luis Conzáles de Alba's *Los días y los años* (1978) and Elena Poniatowska's *La Noche de Tlatelolco* (1971): Foundational Representations of Mexico '68" de to mest centrale publikationer om studentermassakren og studenterbevægelsen i Mexico i 1968, udgivet tre år efter selve begivenheden. Den metodiske tilgang betegnes som kontrapunktisk, der kan opfattes som en måde at sammenholde udsagnene fra magthaverne med de mere "reale begivenheder". Basalt er der tale om en analyse af den politiske begivenhed ud fra henholdsvis studenternes mål og fremgangsmåde stillet over for magthavernes forsøg på at legitimere angrebet på studenterne, interneringen af studenterlederne samt den midlertidige lukning af universiteterne. Central er påpegningen af magthavernes hårdhændede behandling af en i bund og grund reformistisk orienteret studenterbevægelse. Det var for at legitimere magtanvendelsen, at studenterne af magthaverne blev tillagt mere radikale og revolutionære synspunkter. En situation, der på mange måder kan sammenlignes med udviklingen i Chile frem mod Pinochets statskup.

I artiklen "Traumatic Time in Roberta Bolaño's *Amuleto* and the Archive of 1968" knytter Ryan Long da også en forbindelse til Chile, eftersom det drejer sig om en tekstanalyse af den chilenske forfatter Bolaños bog *Amuleto*, der handler om en kvindelige gæstestuderende fra Uruguay, der under militærets besættelse af det nationale autonome universitet i Mexico i to uger befandt sig indespærret på et badeværelse. I centrum er hendes filosofiske overvejelser over sit forhold til selve begivenheden og sit forhold til selve fornemmelsen af væren i tid og rum. Flere sider handler således om forståelsen af begrebet *intemperie*, der delvis kan oversættes som en situation, hvor man er uden for tid og sted!

Antologiens sidste artikel "Writing Our History in Songs': Judith Reyes, Popular Music and the Student Music" af Hazel Marsh diskuterer den rolle som sangen og musikken spillede for studenterbevægelsen i Mexico. Der er tale om et spændingsfelt mellem den "traditionelle" protestsanger som Judith Reyes, der gradvist nedprioriteres til fordel for den mere grænsesprængende ungdomsmusik fra USA.

Ingen af de tre sidste artikler forholder sig til de olympiske lege, men er selvfølgelig relevante for temaet Mexico '68. Redaktøren kunne dog måske have udfordret forfatterne lidt mere, fx. kunne det have været interessant i forbindelse med bogen sidste artikel at have set nærmere på den musik, der gjorde sig gældende ved de olympiske lege. Og selvom, man i antologisammenhæng altid kan efterlyse flere artikler, ville en artikel om kropskultur i Mexico 68 have været et spændende supplement til den ellers brede tilgang, som antologien har til emnet.

På det redaktionelle plan savner jeg dog især en artikel, der mere overordnet samler op på de to begivenheder og diskuterer betydningen af disse for Mexico efterfølgende. Ville reformeringen af det politiske system i Mexico fx. have været utænkelig uden massakren på Tlatelolco pladsen, og hvor vigtig var de olympiske lege i den sammenhæng. En interessant antologi ville dermed være blevet en del bedre.

© Jørn Hansen 2011.

 [Hitta bästa pris på boken hos Prispallen.se](#)

 [Kjøp boken fra Capris.no](#)

 [Sammenlign priser på bogen hos Pensum.dk](#)

 [Buy this book from Amazon.co.uk](#)

 [Buy this book from Amazon.com](#)